

СМЕРТЕЛЬНІ ДРОНИ: НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ВІД БЕЗПІЛОТНИКІВ БЛИЖНЬОГО РАДІУСУ ДІЇ НА ПРИФРОНТОВИХ ДІЛЯНКАХ УКРАЇНИ

24 лютого 2022 року — 30 квітня 2025 року

“Приблизно місяць тому, прямо на нашій вулиці, перед будинком, FPV-дрон атакував велосипедиста, чоловіка віком близько 50 років. Він влучив йому прямо в спину, і той був практично розірваний від удару. Лише ввечері ми змогли вийти на вулицю і якось зібрати рештки його тіла, які змогли знайти.”

– Мешканець села Станіслав, Херсонська область.

ЗМІСТ

I. РЕЗЮМЕ	2
Методологія	2
Безпілотники ближнього радіусу дії: можливості та оперативне використання.....	2
Жертви серед цивільних осіб в результаті використання безпілотників ближнього радіусу дії	3
II. АТАКИ НА ПІДКОНТРОЛЬНІЙ УРЯДУ УКРАЇНИ ТЕРИТОРІЇ	5
Атаки на транспортні засоби цивільного населення та громадський транспорт	6
Атаки на цивільних пішоходів, водіїв двоколісних транспортних засобів, та осіб, які знаходились на власній приватній території	8
Атаки на автомобілі швидкої допомоги та рятувальників	9
Гуманітарна діяльність, необхідні послуги та державні службовці	10
Протипіхотні міни та вибухонебезпечні пережитки війни.....	10
III. АТАКИ НА ТЕРИТОРІЇ, ЩО КОНТРОЛЮЄТЬСЯ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ	11
Окупована територія.....	11
Російська Федерація	11
IV. ВИСНОВКИ	12
Юридичний аналіз.....	12
Рекомендації	13

I. РЕЗЮМЕ

Протягом останніх років безпілотники ближнього радіусу дії все частіше використовуються військовими в Україні завдяки розвиткові технологій та нарощуванню темпів виробництва. І хоча інновації, зокрема можливостей наведення, підвищили їх бойову точність, вони не покращили захист цивільного населення. Натомість такі безпілотники стали однією з головних причин загибелі та поранень цивільних осіб в Україні, а іноді навіть перевершували за потужністю такі види зброї, як ракети, артилерія та авіабомби. Переважна більшість жертв відбулася внаслідок російських атак на підконтрольній Уряду України території.

Під час атак, які спричиняють жертви серед цивільних осіб, в переважній більшості використовуються безпілотники, що ведуть спостереження від першої особи (FPV-безпілотники). Вони оснащені камерами прямої трансляції зображення, що дозволяє операторам обирати конкретні цілі, зокрема рухомі транспортні засоби, і атакувати їх з винятковою точністю.

Загалом, покращена видимість, яку забезпечує FPV, має сприяти більш точній оцінці та перевірці військового чи цивільного характеру потенційної цілі. Незважаючи на це, оператори застосовували цю зброю проти цивільних осіб без жодних ознак участі у бойових діях. Серед задокументованих жертв є цивільні особи, які їхали на велосипедах, у приватних автомобілях, у звичайних громадських автобусах, машинах швидкої допомоги, доставляли гуманітарну допомогу чи проводили евакуацію, гуляли на вулиці чи перебували на території своїх житлових будинків.

МЕТОДОЛОГІЯ

Працюючи над цим бюлетенем, ММПЛУ перевірила та проаналізувала інформацію про 3 030 жертв серед цивільних осіб, які постраждали від безпілотників ближнього радіусу дії протягом періоду з 24 лютого 2022 р. до 30 квітня 2025 року.¹ ММПЛУ провела візити до районів з дуже високим рівнем небезпеки, таких, як м. Херсон та с. Золочів Харківської області, та інші прифронтові райони, опитала осіб, які пережили або були свідками атак безпілотників ближнього радіусу дії, медичний персонал та місцеві органи влади, а також проаналізувала матеріали з відкритих джерел.

БЕЗПІЛОТНИКИ БЛИЖЬОГО РАДІУСУ ДІЇ: МОЖЛИВОСТІ ТА ОПЕРАТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ

Безпілотники ближнього радіусу дії – це маленькі безпілотні літаючі апарати (БПЛА) на дистанційному управлінні,³ які використовуються збройними силами як України та і РФ. Більшість з них оснащена камерами, які транслюють зображення в режимі реального часу, дозволяючи операторам вести спостереження та завдавати високоточних ударів по цілях.⁴

Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні (ММПЛУ) задокументувала та проаналізувала обставини цих атак і дійшла висновку, що цільові удари безпілотниками є порушенням основних принципів міжнародного гуманітарного права (МГП) щодо розрізнення та вжиття запобіжних заходів. Деякі інциденти можуть бути прирівняні до цілеспрямованих атак проти цивільних осіб, що є воєнним злочином.

Окрім заподіяння смертей та поранень, ці атаки погіршили і без того важку гуманітарну ситуацію. Державні службовці, медичний персонал, працівники недержавних організацій, що надають допомогу, а також мешканці, не можуть безпечно проїжджати через постраждалі села, що означає, що цивільне населення не має доступу до основних послуг, гуманітарної та медичної допомоги. Це вплинуло на широкий спектр прав людини, включаючи право на життя, харчування, належний рівень життя та охорону здоров'я, в той час, як люди похилого віку та особи з інвалідністю страждають непропорційно більше, оскільки вони часто лишаються в прифронтових районах.

Необхідно вжити дієвих заходів для захисту цивільного населення в прифронтових районах. Мають бути припинені цілеспрямовані атаки на цивільних осіб за допомогою безпілотників ближнього радіусу дії. Необхідно розслідувати порушення міжнародного гуманітарного права, а винні мають бути притягнуті до відповідальності.

ММПЛУ також переглянула понад 100 відеозаписів, зроблених російськими FPV-безпілотниками у Херсонській області, та визначила їх географічне розташування.² Опубліковані в проросійських соціальних мережах, ці відео надали додаткову інформацію про видимість і вибір цілей. Відеозаписи з українських безпілотників на окупованій території або в Російській Федерації не були доступні для перегляду, оскільки не оприлюднювались.

Існує багато типів і конфігурацій таких безпілотників, але більшість з них несуть невелику кількість вибухівки, наприклад мінометні міни, протипіхотні міни, гранати, саморобні вибухові пристрої або іншу невелику зброю. Вони вражають цілі, скидаючи на них зверху боєприпаси або здійснюючи атаки-камікадзе, падаючи на ціль і детонуючи при зіткненні. Ці удари є дуже точними та локалізованими: наприклад, безпілотник може скинути вибухівку через лобове скло автомобіля, що рухається на великій швидкості, або на конкретного пішохода, а точність наведення на ціль є дуже високою.

¹ Перевірка інформації про постраждалих здійснювалась відповідно до стандартної методології УВКПЛ ООН, окрім випадків, коли зазначено інше.

² Відео знайдене та місцезнаходження визначене за підтримки Центру інформаційної стійкості (CIR).

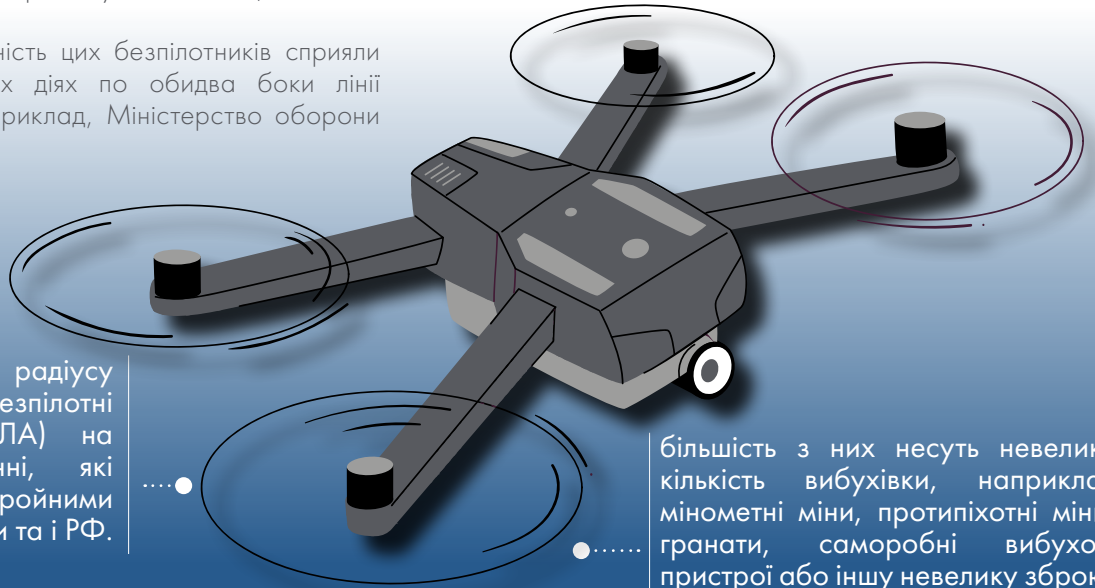
³ Безпілотні літальні апарати ближнього радіусу дії відрізняються від баражуювальних боєприпасів дальнього радіусу, які теж називають безпілотниками. Баражуювальні боєприпаси рухаються зі значно більшою швидкістю, іноді долаючи сотні кілометрів, і несуть більш вибухові заряди. Термін «безпілотник» у цьому бюлетені стосується лише безпілотних літальних апаратів ближнього радіусу дії.

⁴ Хоча більшість безпілотників ближнього радіусу дії обладнані камерами з високою роздільною здатністю, деякі з них мають електрооптичні або інфрачервоні камери, або є односторонніми безпілотниками які рухаються за заздалегідь запрограмованими маршрутами за допомогою GPS та без камери. Однак більшість сучасних безпілотників обладнані камерами прямої трансляції зображення, що дозволяє їм точно вражати нестационарні цілі, такі як рухомі транспортні засоби або люди.

Діапазон дії цих безпілотників обмежений приблизно 30 кілометрами від оператора дистанційного керування через обмеження передачі сигналу та часу роботи батареї, що становить близько 60 хв. Їх важко виявити та протидіяти їм, оскільки їх швидкість може перевищувати 100 км/год.

Низька собівартість і точність цих безпілотників сприяли їх поширенню в бойових діях по обидва боки лінії фронту з 2024 року. Наприклад, Міністерство оборони

України повідомило, що, хоча ними були придбані тисячі безпілотників FPV у 2023 році і 1,5 млн у 2024 році, планувалось закупити набагато більше у 2025 р., у той час, як вітчизняна виробнича потужність складає 4,5 млн. безпілотників.⁵

Безпілотники ближнього радіусу дії – це маленькі безпілотні літаючі апарати (БПЛА) на дистанційному управлінні, які використовуються збройними силами як України та і РФ.

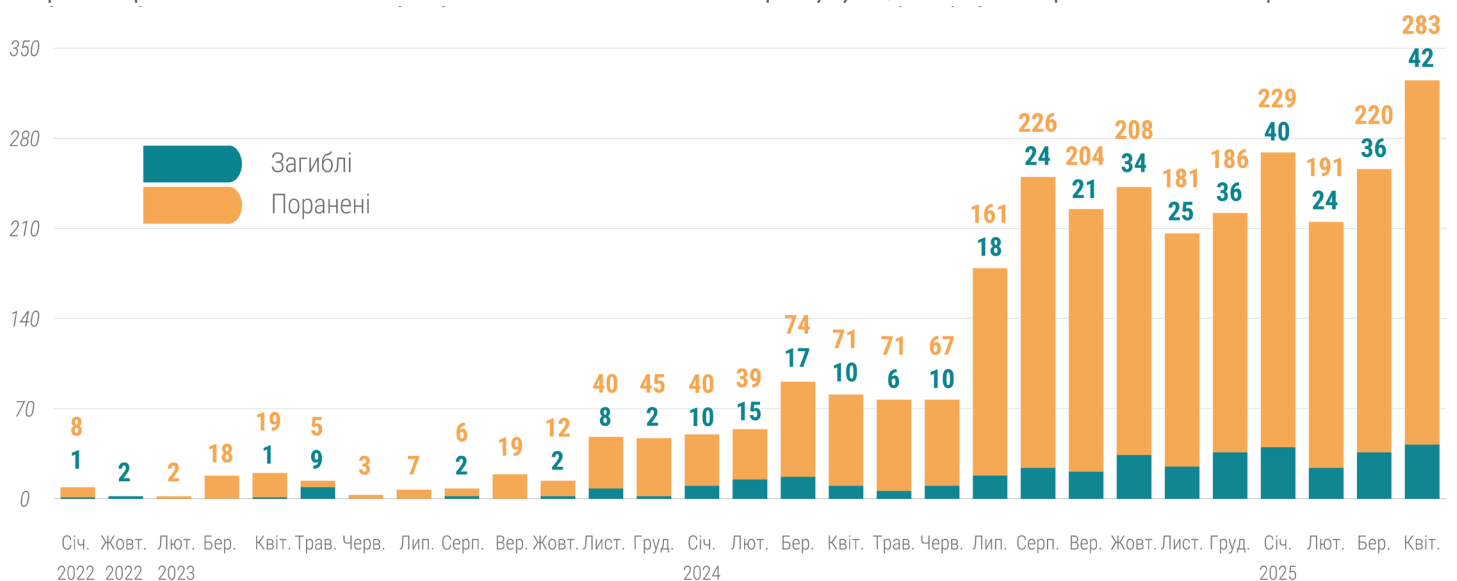
більшість з них несуть невелику кількість вибухівки, наприклад мінометні міни, протипіхотні міни, гранати, саморобні вибухові пристрої або іншу невелику зброю.

ЖЕРТВИ СЕРЕД ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ В РЕЗУЛЬТАТІ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИКІВ БЛИЖНЬОГО РАДІУСУ ДІЇ

В період з 24 лютого 2022 р. по 30 квітня 2025 р. в результаті атак безпілотників ближнього радіусу дії в Україні загинуло щонайменше 395 цивільних осіб (285 чоловіків, 107 жінок, дві дівчинки та один хлопчик) і 2 635 отримали поранення (1 717 чоловіків, 832 жінки, 33 хлопчики, 24 дівчинки та 29 дорослих, стать яких поки невідома). В той час, як у 2022 р. від цієї зброї постраждало не так багато осіб, кількість жертв поступово зростала, а в липні 2024 р. подвоїлася і далі продовжує зростати.

Близько дві третини цивільних жертв від застосування безпілотників становили чоловіки, а одну третину – жінки: це свідчить про більшу частку жертв безпілотників серед чоловіків порівняно з іншими видами зброї, які застосовуються на лінії фронту, такими як артилерія або авіаційні бомби, що не використовують камери в режимі реального часу для точності наведення.⁶ Це може свідчити про те, що при прийнятті рішень щодо цілей атак використовуються неперевірені припущення щодо військового статусу чоловіків.

Жертви серед цивільних осіб від атак безпілотників ближнього радіусу дії, лютий 2022 р. – квітень 2025 р.

⁵ <https://mod.gov.ua/news/u-2025-roczni-minoboroni-planuye-zakupiti-4-5-mln-fpv-droniv-glib-kanyevskij>.

⁶ Наприклад, в Херсонській області кількість чоловіків, що постраждали від інших видів зброї, становить 50-55 відсотків.

Чоловік, поранений під час атаки безпілотної на автобус в м. Марганець Дніпропетровської області 3 квітня 2024 р., розповідає про інцидент співробітниці ММПЛУ.

34 відсотки цивільних осіб, які загинули або отримали поранення від безпілотної ближнього радіусу дії, становили люди віком понад 60 років, і при цьому вони складають лише 25 відсотків від загальної чисельності населення. Люди старшого віку часто не бажають переїздити через обмежені фінансові можливості, низьку мобільність або небажання полишати місце проживання. В окремих випадках неспроможність або небажання людей похилого віку переїздити означало також, що їхні опікуни, якими зазвичай є жінки, також не переїжджали, що

наражало їх на більшу небезпеку. Діти становили менше двох відсотків жертв, що, ймовірно, частково пояснюється обов'язковістю евакуації з прифронтових громад для родин з дітьми.

Той факт, що жертвами атак постійно стають особи похилого віку, жінки будь-якого віку та чоловіки, які не беруть участі у бойових діях, викликає серйозне занепокоєння щодо ефективності процедур ідентифікації та перевірки цілей під час операцій із застосуванням безпілотної.

“ Приблизно два тижні тому росіяни вбили 71-річного чоловіка за допомогою безпілотної. Він був чоловіком нашої медсестри. Він йшов вулицею, коли на нього напали. Пізніше вони виклали відео на Telegram і написали, що вбили українського бійця. ”

— Представник місцевої влади з Антонівки, Херсонська область

⁷ На основі даних про постраждалих, чий вік точно відомий, 60 відсотків від цієї кількості становлять чоловіки (573), а 40 відсотків - жінки (385).

II. АТАКИ НА ПІДКОНТРОЛЬНІЙ УРЯДУ УКРАЇНИ ТЕРИТОРІЇ

89 відсотків жертв серед цивільних осіб відатак безпілотників ближнього радіусу дії сталися в результаті російських атак на територію, підконтрольних уряду України. Більше половини (62 відсотки) жертв припадає на Херсонську область (179 загиблих і 1 481 поранених). Найбільшому ризику піддавалися цивільні особи, які проживали поблизу

берегів річки Дніпро, наприклад, у селищі Антонівка та Дніпровському районі міста Херсон, оскільки там річка пролягає вздовж лінії фронту. З січня 2024 року по квітень 2025 року тільки в цих регіонах від атак безпілотників загинули 64 і отримали поранення 728 цивільних осіб.

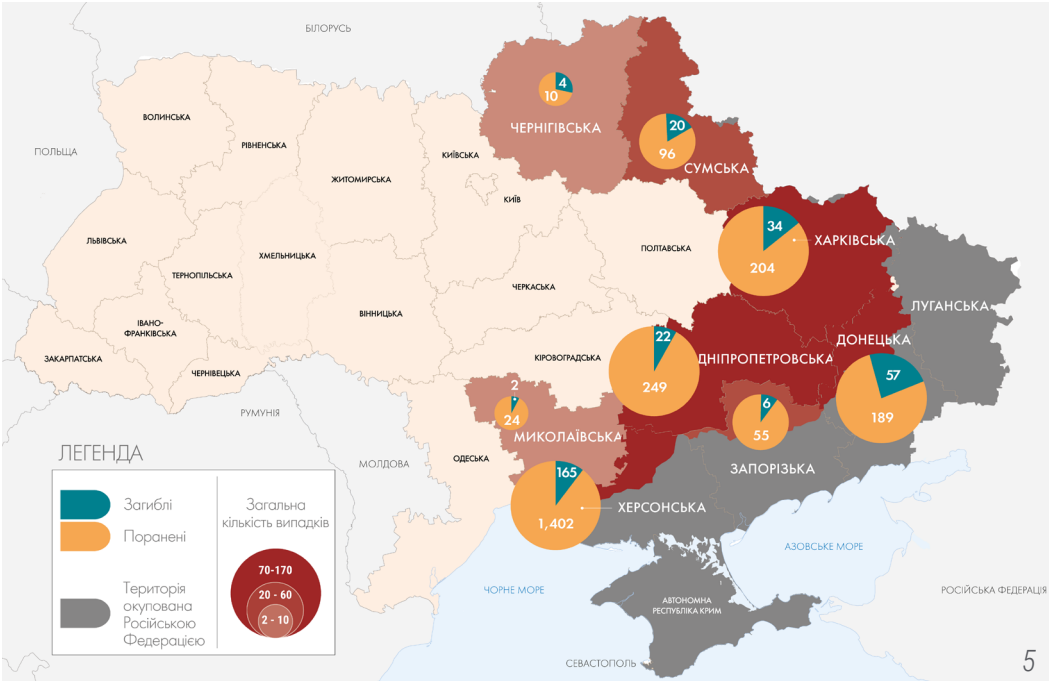

ММПЛУ також задокументувала збільшення кількості жертв серед цивільних осіб від безпілотників в інших прифронтових регіонах України, що свідчить про те, що проблема визначення цілей виходить за межі єдиного напрямку.

Технологічні досягнення останнього року розширили радіус дії безпілотників з 10 км до приблизно 30 км від лінії фронту, що наражає на небезпеку атак додаткові населені пункти.

Жертви серед цивільних осіб на територіях, підконтрольних уряду України, у 2024 – 2025 рр.

Область	Загиблі	Поранені
Херсонська	165	1402
Донецька	57	189
Харківська	34	204
Дніпропетровська	22	249
Сумська	20	96
Запорізька	6	55
Чернігівська	4	10
Миколаївська	2	24

АТАКИ НА ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКИЙ ТРАНСПОРТ

ММПЛУ задокументувала, що в результаті атак безпілотників були вбиті та поранені цивільні особи щонайменше під час 237 атак на пасажирські автомобілі та автобуси в прифронтових районах,⁸ навіть за жодних ознак використання транспортних засобів у військових цілях. Обставини цих атак свідчать про те, що перед початком атаки оператори безпілотників не проводили належного розрізнення між цивільними транспортними засобами та військовими цілями та не вживали необхідних запобіжних заходів для перевірки того, чи їхні цілі дійсно були військовими цілями.

Щонайменше 81 цивільна особа (63 чоловіки та 18 жінок) загинула, а 328 отримали поранення (231 чоловік, 90 жінок,

п'ять хлопчиків та дві дівчинки), подорожуючи приватними автомобілями у Чернігівській, Дніпропетровській, Донецькій, Харківській, Херсонській, Миколаївській, Сумській та Запорізькій областях. Серед вражених цілей були автомобілі, в яких їхали діти, сім'ї, люди похилого віку та особи з інвалідністю. Відеозаписи з російського безпілотника у Херсоні, що були опубліковані в Інтернеті, показують, що перш, ніж взяти на приціл рухомі автомобілі, які добре видно на екрані, оператори обстежували великі території. У деяких випадках безпілотники, здавалося, націлювалися на перший рухомий транспортний засіб, який вони бачили. Безпілотники переслідували автомобілі, а потім або скидали на них боеприпаси зверху, або пікірували на них та детонували при зіткненні.

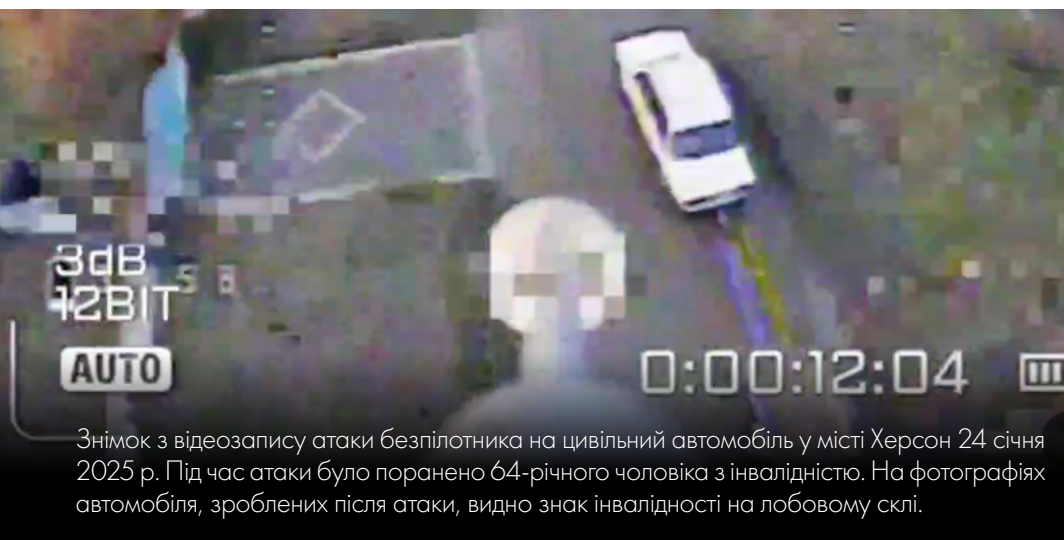

Знімок з відеозапису атаки безпілотника на автомобіль в с. Антонівка Херсонської області 2 вересня 2024 р. В результаті атаки загинув 60-річний лікар, а його 56-річна дружина отримала поранення.

Приклади

» 9 жовтня 2024 р. безпілотник атакував приватний автомобіль, в якому знаходилась 76 — річна жінка та двоє сусідів, обидва чоловіки віком 54 роки, які їхали додому до свого селища в Харківській області, щоб взяти особисті речі в евакуацію. Всі троє постраждали від нападу.

» 21 вересня 2024 р. безпілотник атакував автомобіль у м. Нікополь Дніпропетровської області, в результаті чого загинули жінка та її 12-річна сестра, а чоловік жінки та їхня 4-річна донька отримали поранення.

Знімок з відеозапису атаки безпілотника на цивільний автомобіль у місті Херсон 24 січня 2025 р. Під час атаки було поранено 64-річного чоловіка з інвалідністю. На фотографіях автомобіля, зроблених після атаки, видно знак інвалідності на лобовому склі.

⁸ ММПЛУ також зафіксувала інші випадки атак безпілотників проти цивільних автомобілів та автобусів, які не призвели до жертв серед цивільного населення.

Атаки безпілотників на цивільні автобуси спричинили численні жертви серед цивільних осіб: щонайменше 18 цивільних осіб (13 жінок і 5 чоловіків) загинули, а 141 особа (76 жінок, 62 чоловіки, 2 хлопчики і 1 дівчинка) отримали поранення в Чернігівській, Дніпропетровській, Донецькій, Харківській, Херсонській та Сумській областях. ММПЛУ переглянула відеозаписи, на яких безпілотники слідували за автобусами, що курсували за своїми звичайними маршрутами в Херсоні, а потім скидали боеприпаси прицільно через вентиляційний люк на даху, вбиваючи або завдаючи поранень цивільним особам, що перебували всередині.

Через часті атаки на автомобілі та громадський транспорт мешканці прифронтових районів були змушені різко обмежити свої пересування, що особливо негативно позначилося на літніх людях та людях з інвалідністю. У деяких районах мешканці розповіли ММПЛУ, що вони уникали будь-яких поїздок на транспортних засобах, а інші сподівалися, що погана видимість через хмари, туман або ніч захистить їх від безпілотників. У деяких селах громадський транспорт також був обмежений або припинив рух через небезпеку для водіїв автобусів та пасажирів. В результаті цивільне населення зазнавало труднощів із безпечним придбанням продуктів харчування, доступом до ліків та медичної допомоги, а також з проїздом на роботу.

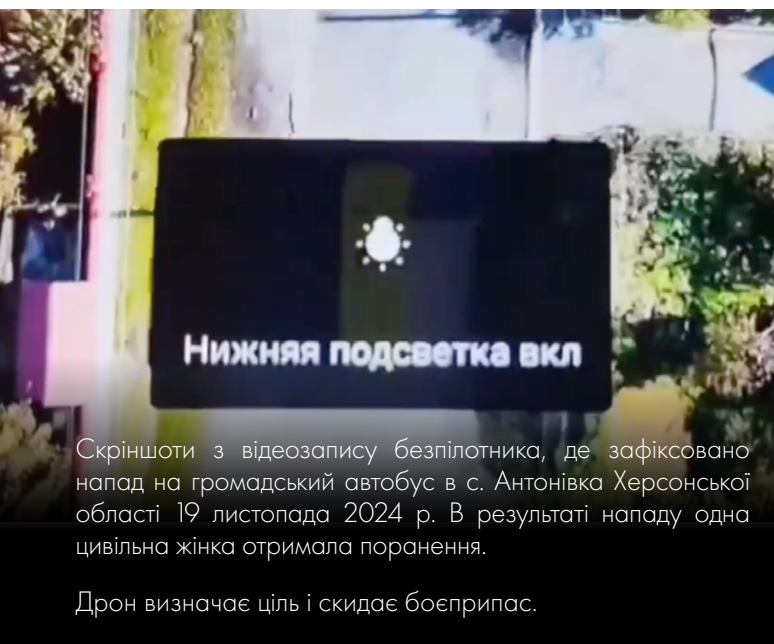

Салон автобуса, атакованого безпілотником вранці 23 квітня 2025 р. в Марганецькому районі Дніпропетровської області, коли він перевозив на роботу працівників гірничо-збагачувального комбінату. В результаті атаки загинули десять цивільних осіб (вісім жінок і двоє чоловіків) і 57 отримали поранення (34 жінки і 23 чоловіки).

Приклади

» 1 грудня 2024 р. безпілотник атакував громадський автобус в с. Антонівка, в результаті чого загинули дві цивільні жінки віком 41 і 68 років та один цивільний чоловік віком 55 років. В результаті атаки також було серйозно поранено вісім цивільних осіб (чотири жінки та чотири чоловіки).

» 6 січня 2025 року безпілотник атакував громадський автобус у місті Херсон, в результаті чого загинули двоє цивільних осіб, 50-річний чоловік і 56-річна жінка, а вісім цивільних осіб (шість жінок і двоє чоловіків) отримали поранення.

Скріншоти з відеозапису безпілотника, де зафіксовано напад на громадський автобус в с. Антонівка Херсонської області 19 листопада 2024 р. В результаті нападу одна цивільна жінка отримала поранення.

Дрон визначає ціль і скидає боеприпас.

Боеприпас влучив у вентиляційне вікно на даху автобуса.

АТАКИ НА ЦИВІЛЬНИХ ПІШОХОДІВ, ВОДІЇВ ДВОКОЛІСНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ТА ОСІБ, ЯКІ ЗНАХОДИЛИСЬ НА ВЛАСНІЙ ПРИВАТНІЙ ТЕРИТОРІЇ

Щонайменше 83 цивільні особи (70 чоловіків і 13 жінок) загинули, а 638 осіб (446 чоловіків, 177 жінок, вісім хлопчиків і сім дівчаток) отримали поранення від безпілотників, коли вони пересувались по вулиці пішки, на велосипеді або мопеді, за обставин, коли оператори безпілотників мали б змогу ідентифікувати їх як цивільних осіб.

Представники ММПЛУ задокументували випадки, коли безпілотники атакували мешканців, коли вони годували собак, поверталися додому з ринку, працювали у своїх садах, розмовляли з сусідами, їхали на велосипеді на роботу, очікували на автобус, працювали на своїх ділянках або рибалили. Дехто вважав, що оператори безпілотників не атакуватимуть їх, оскільки вони вочевидь були неозброєні, одягнені в цивільний одяг і займалися звичайними цивільними справами. Вони висловили шок від того, що їх атакували за таких обставин.

Безпілотники атакували деяких цивільних осіб більше ніж один раз, скидаючи другий боєприпас після того, як поранили їх першим. Житель Харківської області розповів, як після поранення він прикинувся мертвим, щоб безпілотник, який все ще висів над ним у повітрі, не скинув ще один боєприпас.

Внаслідок, мешканці прифронтових районів перебували в стані підвищеної пильності, прислухаючись до звуків безпілотників, коли перебували на вулиці, і сподіваючись, що встигнуть сховатися, перш ніж їх помітять. Ці обставини ще більше обмежили можливості мешканців пересуватися, користуватися власним майном, займатися сільським господарством і рибальством, зокрема забезпечувати власне проживання, а також отримувати доступ до громадських місць або необхідних товарів та послуг.

“Вибухова хвиля зірвала з мене весь одяг. Весільну обручку так сильно втиснуло в палець, що хірурги мусили її розрізати.”

— Чоловік, який був атакований безпілотником, у своєму саду в місті Миколаїв 9 січня 2025 р.

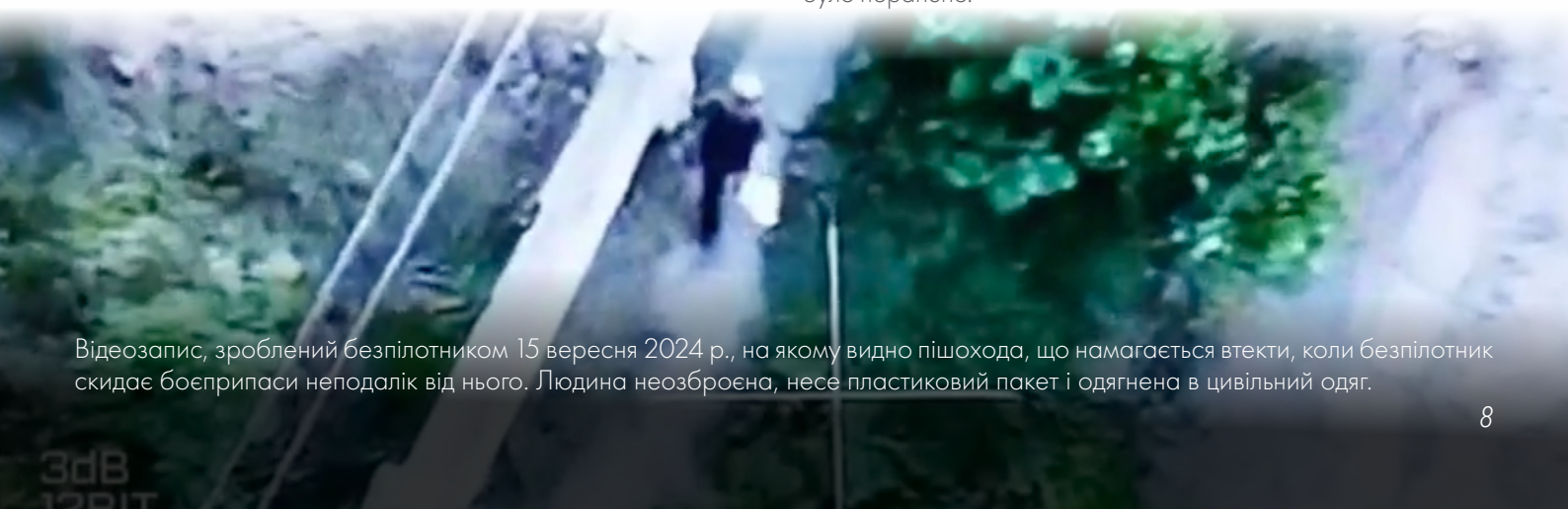

Приклади

» 3 жовтня 2024 року безпілотник атакував 62-річну жінку та її 67-річного чоловіка, коли вони збирали сіно на полі в Харківській області. Після того, як безпілотник скинув один боєприпас, подружжя впало на землю, отримавши важкі поранення. Потім безпілотник скинув на них другий боєприпас. Подружжя вижило.

» «Я сіпнув руками своє сиве волосся, щоб показати, що я старий чоловік. Потім підняв руки, щоб показати, що я не озброєний. І тоді оператор безпілотника скинув на мене снаряд».

— 68-річний чоловік зупинився і вийшов з автомобіля, помітивши безпілотник, який почав переслідувати його машину, коли він зі своєю дружиною поверталися після закупки овочів в Антонівці, Херсонська область, 8 жовтня 2024 р. Під час атаки чоловіка було поранено.

Відеозапис, зроблений безпілотником 15 вересня 2024 р., на якому видно пішохода, що намагається втекти, коли безпілотник скидає боєприпаси неподалік від нього. Людина неозброєна, несе пластиковий пакет і одягнена в цивільний одяг.

АТАКИ НА АВТОМОБІЛІ ШВИДКОЇ ДОПОМОГИ ТА РЯТУВАЛЬНИКІВ

Безпілотники атакували машини швидкої допомоги та рятувальників щонайменше 29 разів. Карети швидкої допомоги в Україні мають розпізнавальні знаки, а це означає, що операторам безпілотників було б нескладно ідентифікувати їх як медичний транспорт. У результаті цих атак загинули щонайменше двоє цивільних осіб (чоловіки) і 34 особи (24 чоловіки та 10 жінок) отримали поранення, серед них лікарі, парамедики та водії машин швидкої допомоги.

Безпілотники атакували карети швидкої допомоги, які прямували на місця термінових викликів, заважаючи їм дістатися до тих, хто потребував допомоги. Безпілотники також атакували медичний персонал, який надавав допомогу пораненим на місцях попередніх атак, що, за словами мешканців прифронтових районів, стає все

більше поширеним явищем. З огляду на здатність камер безпілотників передавати зображення в режимі реального часу, оператори загалом мали б бути здатні ідентифікувати ситуації, в яких рятувальники надають допомогу.

Атаки на карети швидкої допомоги та рятувальників негативно вплинули на загальний доступ людей до медичної допомоги. Через знищення важливих рятувальних транспортних засобів, лікарні на передовій мають менше ресурсів для лікування поранених. Висока загроза атак безпілотників у певних місцях затримувала чи навіть унеможливлювала медичну евакуацію осіб з інвалідністю та надання термінової допомоги, зокрема під час вагітності та пологів. У деяких районах евакуаційні служби часто не могли вивезти тіла загиблих, що спричиняло додатковий психологічний стрес для членів сімей.

Автомобілі швидкої допомоги, знищені під час атаки безпілотника на Херсонський регіональний онкологічний центр 18 листопада 2024 р., коли лікарня ще функціонувала. Транспортні засоби були припарковані на території лікарні, а поблизу не було жодних військових об'єктів.

Приклади

» 27 серпня 2024 р. безпілотник атакував автомобіль швидкої допомоги на шляху до цивільних осіб, поранених під час артилерійського удару по селу Антонівка Херсонської області. В результаті атаки було поранено водія швидкої допомоги та двох медичних працівників, а медичний персонал не зміг дістатися до поранених цивільних осіб.

Скріншоти з відео нападу безпілотника на автомобіль швидкої допомоги в с. Антонівка Херсонської області 27 серпня 2024 р.

» 28 жовтня 2024 р. медичний персонал надавав допомогу трьом цивільним особам, пораненим напередодні під час атаки безпілотника в Антонівці Херсонської області, коли сталася чергова атака безпілотника. В результаті атаки загинув один з медиків, а водій швидкої допомоги та інший медик отримали важкі поранення.

Фото автомобіля після атаки.

ГУМАНІТАРНА ДІЯЛЬНІСТЬ, НЕОБХІДНІ ПОСЛУГИ ТА ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВЦІ

Безпілотники також здійснювали атаки на гуманітарних працівників, які розподіляли допомогу та евакуювали цивільних осіб із небезпечних районів, на важливі об'єкти цивільної інфраструктури, а також на державних службовців, які надавали необхідні послуги цивільному населенню. Щонайменше у 36 випадках ці атаки призвели до жертв серед цивільних. Помітний зовнішній вигляд деяких транспортних засобів, що зазнали атак, зокрема видимі позначки, мав би спонукати операторів безпілотників розпізнавати їх як цивільні і утримуватися від атак.

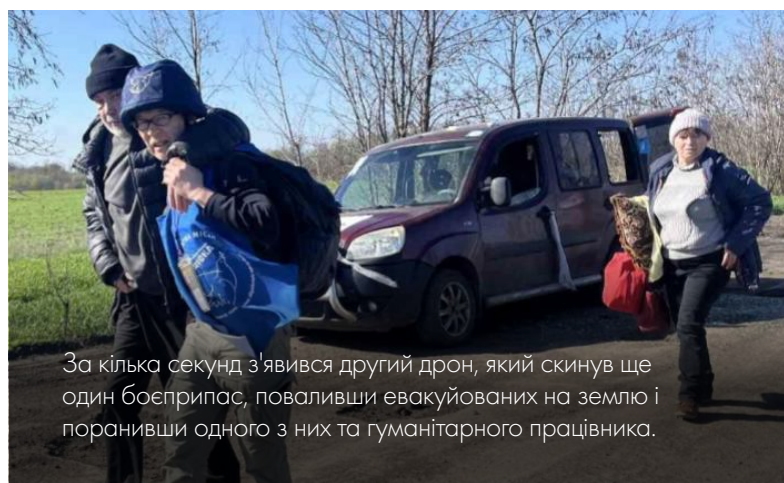
ММПЛУ задокументувала атаки на транспортні засоби недержавних та релігійних організацій, які доставляли воду, їжу, тверде паливо та іншу допомогу громадам на лінії фронту, а також на чітко марковані евакуаційні конвої, які вивозили літніх та вразливих цивільних осіб з небезпечних районів на лінії фронту. Представник української влади в с. Антонівка повідомив працівникам ММПЛУ, що, незважаючи на зусилля

з диверсифікації місць доставки та зберігання гуманітарної допомоги, безпілотники атакували всі центри допомоги. Інші розповідали, як через постійні атаки на вантажівки з хлібом до деяких сіл хліб більше не доставлявся.

Атаки на цивільну інфраструктуру тимчасово призвели до перебоїв у наданні основних послуг, таких як водопостачання, газопостачання та електропостачання, для цивільного населення в окремих районах. Цивільні ремонтні бригади, які працювали над відновленням енергетичної та іншої критично важливої інфраструктури, також ставали об'єктами атак, що затримувало виконання необхідних ремонтних робіт, зокрема у місті Херсон і селищі Золочів (Харківська область), підтримуючи зусилля з відновлення послуг. Крім того, у кількох випадках безпілотники атакували поліцейські автомобілі та співробітників, які евакуювали цивільних або збирали інформацію про жертви та пошкодження цивільної інфраструктури.

20 квітня 2025 р., на Великдень, безпілотник атакував чітко маркований гуманітарний конвой поблизу с. Зоря Донецької області в той час, як волонтери евакуювали літніх цивільних осіб з м. Костянтинівка. Принаймні одна цивільна жінка була поранена, а гуманітарний працівник отримав легке поранення ноги.

За кілька секунд з'явився другий дрон, який скинув ще один боєприпас, поваливши евакуйованих на землю і поранивши одного з них та гуманітарного працівника.

Приклади

» 14 серпня 2024 р. безпілотник скинув кілька боєприпасів на вантажівку з водою, яку використовувала одна з НУО для поповнення запасів питної води в Херсоні, незважаючи на чіткі розпізнавальні знаки гуманітарної організації. Загинули двоє цивільних чоловіків-співробітників організації, а НУО була змушена припинити постачання води, хліба та газу в цьому районі.

» 6 жовтня 2024 р. безпілотник вдарив по двох транспортних засобах, які евакуювали цивільних з прифронтових районів у частині Донецької області, підконтрольній уряду України,

внаслідок чого загинув один з волонтерів, а інший отримав поранення. Перший транспортний засіб у колоні був чітко позначений як гуманітарний евакуаційний транспортний засіб.

» 25 листопада 2024 року пастор, його син, місцеві жителі та представники релігійної організації роздавали тверде паливо для опалення з білого цивільного мікроавтобуса поблизу сільської ради Солончаків в Миколаївській області, коли їх атакував безпілотник. Пастор і його син отримали важкі травми; син пізніше помер у лікарні. Четверо місцевих жителів також отримали поранення під час атаки.

ПРОТИПІХОТНІ МІНИ ТА ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІ ПЕРЕЖИТКИ ВІЙНИ

На початку 2025 року місцеві органи влади та медичний персонал Харківської та Херсонської областей повідомили ММПЛУ, що безпілотники почали скидати протипіхотні міни в населених районах на лінії фронту. Ці міни не вибухають при ударі, а спрацьовують пізніше за допомогою датчика. Наприклад, 9 березня 2025 року щонайменше двоє цивільних чоловіків і одна цивільна жінка загинули, коли міна, яку скинув безпілотник, вибухнула у дворі житлового будинку в Харківській області.

Вибухонебезпечні залишки безпілотників також становлять загрозу для цивільного населення. У травні 2025 року ММПЛУ задокументувала два випадки, коли вибухонебезпечні залишки безпілотників здетонували, поки цивільні особи оглядали їх або намагалися прибрати зі своєї ділянки. Один чоловік загинув у Херсонській області, а батько і дочка отримали поранення в Дніпропетровській області.

Протипіхотні міни та боєприпаси, що не вибухнули, становлять серйозну довгострокову загрозу для цивільного населення і заважають сім'ям безпечно повертатися до своїх громад.

III. АТАКИ НА ТЕРИТОРІЇ, ЩО КОНТРОЛЮЄТЬСЯ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ

ОКУПОВАНА ТЕРИТОРІЯ

За період з 24 лютого 2022 року по 30 квітня 2025 року на територію, окуповану Російською Федерацією, припадає 11 відсотків жертв серед цивільних осіб (61 загиблий і 282 поранених) внаслідок атак безпілотників ближнього радіусу дії. Найбільше постраждало населення окупованих районів Донецької області, зокрема міст Горлівка та Донецьк, де загинуло 36 цивільних осіб і 247 осіб отримали поранення.

На окупованій території щонайменше 32 цивільних особи загинули і 93 отримали поранення в результаті атак безпілотників на автомобілі та автобуси. У випадках, які вивчала ММПЛУ, безпілотники атакували цивільні транспортні засоби та громадські автобуси, що не мали

жодних ознак використання у військових цілях. Щонайменше дев'ять цивільних осіб загинули і 48 осіб отримали поранення, перебуваючи на вулиці, пересуваючись пішки або на велосипедах. Щонайменше шість атак було здійснено на машини швидкої допомоги, в результаті двох з яких загинула одна цивільна особа і чотири особи отримали поранення.

Один з представників української влади з окупованої території Херсонської області в районі річки Дніпра повідомив ММПЛУ, що населення розповідає про безпілотники, що «літають як мухи» навколо села, регулярно атакуючи транспортні засоби та створюючи небезпеку для евакуації та інших необхідних перевезень.⁹

Скріншот з відео удару безпілотника ближнього радіусу дії по машині швидкої допомоги 12 січня 2025 р. в Горлівці, Донецької області. Від удару загинула 58-річна фельдшерка, а двоє медичних працівників отримали поранення: 46-річна жінка та 45-річний чоловік.

Приклади

» 8 грудня 2024 р. безпілотник скинув боеприпас на громадський автобус у Горлівці, Донецької області, поранивши чотирьох цивільних осіб (трьох жінок і одного чоловіка) віком понад 60 років. Кілька годин потому безпілотник атакував інший громадський автобус у Горлівці, поранивши 72-річного чоловіка.

» 15 грудня 2024 р. безпілотник атакував цивільний автомобіль у Горлівці, Донецької області, в результаті чого загинув 66-річний чоловік і отримала поранення 66-річна жінка.

РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ

Російська влада також повідомила про збільшення кількості жертв від безпілотників ближнього радіусу дії серед цивільних осіб на території Російської Федерації, зокрема в перші місяці 2025 року. Однак, оскільки вони не завжди класифікували жертви за конкретними типами зброї, ММПЛУ не мала можливості належним чином

проаналізувати оприлюднені дані. ММПЛУ також не мала можливості перевірити всі дані щодо постраждалих, статус тих, хто, за повідомленнями, загинув або був поранений, або обставини таких нападів, через відсутність доступу до інформації та її обмеженість у відкритому доступі.

⁹ Цей представник місцевої влади вже не проживає на окупованій території, але підтримує тісний контакт зі своїми виборцями.

ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ

Принципи розрізнення та вжиття необхідних заходів під час атаки

Міжнародне гуманітарне право забороняє напади на цивільних осіб та цивільні об'єкти. Сторони конфлікту повинні розрізняти комбатантів та цивільних осіб і можуть наносити удари лише по військових об'єктах.¹⁰ Крім того, сторони повинні «постійно піклуватися» про те, щоб цивільні особи не страждали під час військових операцій, зокрема, роблячи все можливе для перевірки законності цілей, що підлягають атаці.¹¹ У разі виникнення сумнівів щодо цивільного статусу особи або об'єкта, сторона, що здійснює напад, повинна вважати цю особу цивільною і утримуватися від нападу.¹²

Камери на російських безпілотниках ближнього радіусу дії, які використовуються в Україні, дозволяють операторам ідентифікувати і перевіряти цілі в режимі реального часу, а також врахувати їх з винятковою точністю. Однак атаки безпілотників, задокументовані ММПЛУ, свідчать про те, що оператори безпілотників регулярно атакували цивільних осіб та цивільні транспортні засоби, що не мали жодних ознак використання у військових цілях. У таких випадках оператори безпілотників, як мінімум, не розрізняли військові цілі та цивільних осіб або не вживали достатніх запобіжних заходів для перевірки того, що їхні цілі не є цивільними особами чи цивільними об'єктами, що є порушенням міжнародного гуманітарного права.

Заходи щодо наслідків атак

Сторони зобов'язані вживати максимальних запобіжних заходів для захисту цивільного населення, окремих цивільних осіб та цивільних об'єктів, що перебувають під їхнім контролем, від небезпек, що виникають у результаті військових операцій, зокрема уникати розміщення військових об'єктів у густонаселених районах або поблизу них.¹⁷

Відеозаписи, зроблені з безпілотників у прифронтових районах Херсонської області, що контролюються урядом України, показали, що окремі особи носять військову форму і іноді мають при собі зброю, використовуючи при цьому автомобілі без розпізнавальних знаків, які не відрізняються від автомобілів цивільних осіб. Відеозаписи та інтерв'ю з прифронтових районів Херсонської області,

Ці порушення особливо помітні на підконтрольній Уряду України території. Характер, обставини, частота та той факт, що російські оператори безпілотників не скасовували атаки, зокрема в Херсонській області, свідчать про політику систематичного полювання на будь-який транспортний засіб або особу на певних територіях, що є порушенням принципу розрізнення.¹³

У деяких випадках оператори безпілотників, як видається, навмисно націлювалися на цивільних осіб та цивільні об'єкти, зокрема на машини швидкої допомоги та рятувальників. Навмисний напад на цивільних осіб або цивільні об'єкти є воєнним злочином.¹⁴ Навмисне спрямування нападів на належним чином ідентифікований медичний персонал та транспортні засоби також є воєнним злочином.¹⁵

Скидання протипіхотних мін російськими безпілотниками в населених районах порушує заборону на невибіркові атаки та загальну заборону на використання мін, що доставляються дистанційно. Ця заборона передбачає використання лише в дуже обмежених обставинах і з дотриманням суворих правил, наприклад, за умови обов'язкового попередження, що в тих випадках ніколи не надавалось.¹⁶

окупованих Російською Федерацією, також свідчать про те, що представники російських збройних сил використовували цивільний одяг та цивільні автомобілі. Такі дії порушують основне правило, згідно з яким комбатанти зобов'язані зовні відрізнятися від цивільного населення. Збір солдатів у населених пунктах або використання транспортних засобів, що виглядають як цивільні об'єкти, не тільки збільшує небезпеку для цивільного населення, але й порушує зобов'язання вживати вищезазначені пасивні запобіжні заходи.¹⁸

Однак невиконання однією зі сторін належних запобіжних заходів не звільняє сторону, яка здійснює напад, від обов'язку суворо і повністю дотримуватися принципів розрізнення та вжиття запобіжних заходів під час нападу.

¹⁰ Стаття 48 Додаткового Протоколу I.

¹¹ Стаття 57 Додаткового Протоколу I.

¹² Стаття 50 Додаткового Протоколу I.

¹³ Численні дописи в соціальних мережах, які містять відео атак безпілотників збройних сил РФ, стверджують, що окремі території Херсонської області є «червоною зоною», де будь-яка особа чи об'єкт можуть бути атаковані. Поширеними є заяви на кшталт «Будь-які рухомі транспортні засоби вважатимуться легітимними цілями». ММПЛУ не змогла ідентифікувати адміністраторів цих каналів, та визначити, чи вони пов'язані зі збройними силами РФ, або чи відображають такі заяви офіційну політику російських збройних сил.

¹⁴ Статут Міжнародного кримінального суду, Ст. 8(2)(b)(i)(ii).

¹⁵ Статут Міжнародного кримінального суду, Ст. 8(2)(b)(xxiv).

¹⁶ Конвенція про певні види звичайної зброї, Протокол (III) про заборону або обмеження застосування мін, прихованих вибухових пристроїв та інших засобів, Стаття 5.

¹⁷ Стаття 58 Додаткового Протоколу I.

¹⁸ МКЧХ, Коментар до Додаткового протоколу I, пункт 2252 (стаття 58).

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Порушення, задокументовані в цьому бюлетені, підкреслюють нагальну необхідність фундаментальних змін у підходах військових до використання безпілотних літальних апаратів ближнього радіусу дії, включаючи прийняття та інтеграцію конкретних заходів захисту цивільного населення на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях, щоб забезпечити дотримання міжнародного гуманітарного права.

ММПЛУ повторно рекомендує Російській Федерації негайно припинити застосування збройної сили проти України та вивести свої військові сили з території України, відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України», прийнятої 2 березня 2022 року, та відповідно до обов'язкового рішення Міжнародного Суду ООН про тимчасові заходи від 16 березня 2022 року, згідно з яким Російська Федерація повинна негайно припинити військові операції.

Рекомендації:

- a. Поважати та забезпечувати повне дотримання МГП під час ведення військових дій;
- b. Забезпечити належну підготовку операторів безпілотників з питань МГП, зокрема щодо принципів розрізнення та обережності;
- c. Вжити всіх можливих запобіжних заходів, щоб уникнути або, принаймні, мінімізувати жертви серед цивільних осіб, зокрема шляхом перевірки того, що цілі є військовими об'єктами, а не цивільними особами або цивільними об'єктами, та припинити атаку, як тільки стає очевидним, що вона не відповідає вимогам МГП;
- d. Систематично проводити оцінку дій після операцій з використанням безпілотних літальних апаратів ближнього радіусу дії, щоб забезпечити дотримання норм міжнародного гуманітарного права. Переглянути та оновити тактичні вказівки на основі результатів оцінки.
- e. Посилити пасивні запобіжні заходи, зокрема рекомендації щодо використання цивільних об'єктів у прифронтових районах, щоб знизити ризики та запобігти жертвам серед цивільних осіб. Максимально уникати розміщення військового персоналу та об'єктів у густонаселених районах або поблизу них, а також забезпечити суворе виконання комбатантами зобов'язань відрізнятися від цивільних осіб.
- f. Забезпечити оперативне, неупереджене та ефективне розслідування всіх імовірних порушень норм МГП та МППЛ, а також забезпечити належне притягнення винних осіб до відповідальності, зокрема операторів безпілотних літальних апаратів та командного складу;
- g. Продовжувати приділяти постійну увагу та надавати гуманітарну допомогу населенню прифронтових районів, що перебуває під загрозою атак безпілотників ближнього радіусу дії, особливо людям у вразливих ситуаціях, як-от особам похилого віку та людям з інвалідністю.

